

Людмила КОКОРИНА,
orcid.org/0000-0002-7738-6517

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та методики викладання
Горлівського інституту іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(Бахмут, Донецька область, Україна) lyuda.kokorina.85@gmail.com*

ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ ЧИННИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Дистанційне навчання стало новою реальністю української та світової освітньої системи. Виклики сьогодення, спричинені життям за умов пандемії, змусили всіх бажаних і небажаних опанувати дистанційні освітні інструменти. Після завершення попереднього навчального року та першого семестру цього навчального року освітяни можуть робити перші висновки щодо ефективності та застосування оптимальних засобів дистанційного навчання. Саме тому метою нашої статті став аналітичний огляд позитивних і негативних чинників використання дистанційних інструментів у навчанні іноземної мови.

Автором узагальнено та схарактеризовано дидактичні принципи організації навчання в дистанційному форматі, дотримання яких сприяє ефективності та якості дистанційних курсів. Незважаючи на доступність і легкість у користуванні дистанційними інструментами освіти, постає декілька суперечливих моментів стосовно навчання іноземної мови. Оскільки вивчення іноземної мови є змістовно насиченим і вимагає значних витрат сил і часу, воно потребує сильної мотивації. Звичайно, мережа Інтернет виступає досить потужним середовищем для навчання, що дає змогу обговорювати різні теми та сприяє усвідомленому навчанню в будь-який час, проте найголовнішим залишається все ж таки саморегулювання навчального процесу та правильний розподіл часу (Kettunen, 2010). Тож студенти, які не мають стійкої мотивації та здатності до автономії, зазнають тільки неорганізованості, фрустрації та інших супутніх проблем.

Хоча дистанційне навчання має багато переваг, таких як навчання у будь-якому місці й у зручний час, існують також певні недоліки: відсутність мотивації студента для самостійного опрацювання матеріалу й особистого спілкування з викладачем, внутрішня неготовність до отримання знань власноруч. Саме відсутність мотивації здобувачів спонукає до пошуку вирішення однієї з головних проблем дистанційного навчання – зміни байдужого та негативного ставлення здобувача до навчання на позитивне і продуктивне. За таких умов необхідними для здобувачів постають спонукання нестійких і мало усвідомлених стимулів у стійку мотиваційну схему.

Ключові слова: дистанційне навчання, контроль у навчанні, дистанційний курс, навчання іноземної мови.

Lyudmyla KOKORINA,
orcid.org/0000-0002-7738-6517

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Pedagogy and Methods of teaching
Horlivka Institute for Foreign Languages of the Donbas State Pedagogical University
(Bakhmut, Donetsk region, Ukraine) lyuda.kokorina.85@gmail.com*

POSITIVE AND NEGATIVE FACTORS OF DISTANCE LEARNING TECHNOLOGY'S USE IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Distance education has become a new reality of Ukrainian and other countries' educational systems. The challenge of today, stated by the life in times of pandemia, forced all those willing and not willing to master instruments of distance learning and teaching. The educators are enabled to analyze the first results of effectiveness of the distance learning instruments' use after the previous academic year and the first semester of the actual one. That's why the aim of our article is analytical outline of positive and negative factors of distance learning instruments' use in foreign language teaching.

The author generalizes and characterizes didactic principles of distance education organization, guidance of which fosters effectiveness and quality of distance courses. In spite of availability and easy use of distance learning instruments, there raises some disputable moments concerning foreign language teaching. Since learning foreign language is abundant in content and needs considerable expense of effort and time, it also needs strong learning motivation. Normally Internet becomes powerful learning environment which enables different discussions and helps to develop the conscious education at any time, but the most important is still student's educational process self-regulation and his / her time management. As a result students with low motivation and lack of autonomy experience disorganization, frustration and other problems.

Although distance education has many advantages like learning at any convenient place and time, there are some weaknesses: lack of student's motivation for self-study, shortage of personal communication with a teacher, inner reluctance to self-education. This very lack of student's motivation induces to search the solution of one of the main distance learning problems – the change of student's attitude towards education from indifferent and negative to positive and productive. On such conditions it is necessary for the student to develop weak and unconscious stimuli into strong motivation.

Key words: distance education, control in education, distance course, foreign language teaching.

Постановка проблеми. Дистанційна освіта сьогодні перестала бути абстрактною і набула досить зрозумілих форм. Крім того, з огляду на соціальні обмеження, зумовлені пандемією, дистанційна освіта стало новою реальністю, до якої освітянській спільноті довелося дуже швидко адаптуватися та набути нових професійних компетентностей. Незважаючи на те, що існує велика кількість дистанційних технологій, дуже важко вибрати якусь одну для вивчення іноземної мови чи іншого предмету, повністю занурившись у навчальний процес.

Пілотне занурення в дистанційний формат освіти відбулося, і тепер можна робити певні висновки щодо позитивних і негативних чинників його застосування у процесі навчання іноземної мови. Розмаїття онлайн-платформ, месенджерів, соціальних освітніх мереж, безліч програм і застосунків для комп'ютерів і інших гаджетів, з одного боку, дає змогу викладачам і здобувачам самостійно обрати зручний інструмент, але водночас вимагає багато часу на пілотування та відбір того самого зручного інструменту для організації освітнього процесу. Саме тому аналітичний огляд особливостей використання дистанційних технологій у навчанні іноземної мови видається своєчасним і актуальним.

Аналіз досліджень. Питаннями застосування інформаційних освітніх технологій у закладах освіти займалися такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як: Дж. Андервуд, О. Андреев, Є. Белова, А. Бернадський, В. Беспалько, В. Вороніна, Р. Гуревич, А. Дабагян, Т. Кашицин, П. Майер, В. Солдаткін, В. Тихомиров, Т. Ящур. Використання Інтернет ресурсів в освіті стало темою досліджень І. Захарової, Є. Полат, В. Попова; особливості спілкування між студентом і викладачем у процесі дистанційного навчання – В. Баженова, П. Марков. Наукові обґрунтування принципів дистанційної освіти було здійснено під впливом досліджень із проблем освіти дорослих такими науковцями, як Д. Аветисян, С. Зінов'єв, А. Іванников, А. Мелюхін.

Мета статті полягає в аналітичному огляді особливостей використання дистанційних технологій у навчанні іноземних мов і визначенні їхніх позитивних і негативних впливів.

Виклад основного матеріалу. Нині спільна розробка методики практичних курсів навчання іноземних мов, які здійснюються за допомогою дистанційних технологій, відсутні, тому ми можемо розглядати їх як основну методичну проблему. Це відбувається тому, що суть проблеми знаходиться на перетині двох предметних галузей. Першою є власне методика навчання іноземних мов, а другою – новітні інформаційні технології, які оновлюються дуже швидко (Keengwe, 2012).

У процесі дистанційного навчання важливу роль відіграє вміння студентів працювати з інформацією та здобувати знання самостійно. Ефективність такого способу навчання залежить від старанного підходу до організації навчально-пізнавальної діяльності кожного здобувача. Звідси й впливає одна з головних проблем дистанційного навчання – складність у визначенні рівня самостійності студентів у виконанні тих чи інших завдань і ступінь засвоєння ними матеріалу, та, незважаючи на цей факт, завдяки перевагам дистанційного навчання перед іншими формами здобуття знань є можливість отримання якісної вищої сучасної освіти.

Як і традиційне, дистанційне навчання треба здійснювати з використанням спеціально створених дидактичних вимог, за допомогою яких можна визначити метод, зміст та особливості процесу передачі та засвоєння нових знань. Тому для таких вимог було розроблено низку специфічних і загальнодидактичних принципів дистанційного навчання (Ясулайтіс, 2008).

Задля ефективності та якості навчального процесу необхідним є дотримання дидактичних принципів як у дистанційному освітньому форматі, так і у традиційній системі здобуття знань. Зокрема, до специфічних відносять принципи:

- стартового рівня освіти, який становить відповідність об'єму умінь, знань і навичок студентів;
- індивідуалізації – передбачає проведення вхідного та поточного контролю, дає змогу коригувати та скласти індивідуальний план навчання для кожного студента;
- ідентифікації – базується на контролі самостійності навчання задля запобігання фальсифікації;

– гуманістичності навчання – забезпечує максимально організацію навчально-пізнавальної діяльності та сприятливі умови для освоєння відповідних умінь і навичок залежно від потреб та уподобань особистості. Він має значні переваги, тому що надає здобувачеві змогу розробити свій індивідуальний план і поєднувати навчання з виробничою активністю, що сприяє гнучкості процесу навчання;

– інтерактивності – передбачає опосередковане за допомогою сучасних засобів зв'язку спілкування студентів між собою та їх комунікацію з викладачами шляхом проведення консультацій, аудіо- та відеоконференцій і дискусій;

– педагогічної доцільності – використання інформаційно-комунікаційних засобів для забезпечення дистанційного навчання, якими можуть бути мультимедійне навчально-методичне забезпечення, друковані матеріали та відеоконференції засобами зв'язку, метою яких є вдосконалення певних навичок здобувачів для самостійного здобуття знань і роботи з різними джерелами інформації;

– відповідності навчальних технологій моделям дистанційного навчання (використання традиційних і нових організаційних форм навчання, як лекційних, семінарських і практичних занять, так і телеконсультацій, інформаційних сеансів, аудіо- та відеоконференцій);

– мобільності навчання – забезпечує студентів інформаційними ресурсами для того, щоб доповнити та спрямувати власну освітню траєкторію;

– гарантування безпеки інформації – потребує конфіденційного збереження, передачі й використання різних відомостей;

– не антагоністичності дистанційних та інших форм освіти – встановлює рівноправність усіх форм здобуття знань і можливість їх поєднання для досягнення високого рівня якості сучасної освіти;

– регламентації навчання – потребує розробки графіків самостійної роботи для контролю навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Для правильної організації навчально-пізнавальної діяльності студентів у дистанційному освітньому процесі з урахуванням наведених дидактичних умов частіше за все застосовують інформаційно-рецептивний і репродуктивний методи навчання. Також у цьому виді навчання широко використовується метод теоретично-практичного вивчення мови. Так, наприклад, можна застосовувати такі прийоми перевірки рівня розуміння матеріалу, як розповідь, повторення, пояснення, бесіда, демонстрація, ілюстрація та вико-

нання практичних завдань. Постійний розвиток у технологічному світі, застосування різноманітних інноваційних гаджетів забезпечують необмежену кількість можливостей для реалізації зазначених методичних прийомів у навчанні.

Щодо різноманітних дистанційних курсів, то зараз їх існує велика кількість, вони організовані у вигляді автоматизованих програм з автономною системою керування і призначені для самоосвіти, що добре впливає на ефективність і самоорганізацію здобувачів не тільки у навчанні англійської мови, а й інших предметів. Проте існують також деякі проекти, які вимагають самостійного опрацювання студентами навчального матеріалу за умови консультацій із викладачем або чергування традиційної та індивідуальної форм навчання.

На думку самих здобувачів, користування дистанційним курсом є зручним, тому що вони не обмежені у просторі та часі. Після опитування деякі з респондентів запевнили в тому, що вони бажають бачити збільшення кількості вправ, зокрема граматичних, і більше ілюстрацій до текстів. Єдиною перешкодою до успішного навчання за допомогою дистанційних технологій для студентів є мотивація до самостійного опрацювання матеріалу.

Незважаючи на всі викладені позитивні наслідки застосування дистанційних освітніх форматів, все ж таки є декілька факторів, які негативно впливають на здобувачів.

Оскільки вивчення іноземної мови є змістовно насиченим і вимагає значних витрат сил і часу, воно потребує сильної мотивації. Звичайно, мережа Інтернет виступає досить потужним середовищем для навчання, що дає змогу обговорювати різні теми та сприяє усвідомленому навчанню в будь-який час, проте найголовнішим залишається все ж таки саморегулювання навчального процесу та правильний розподіл часу (Kettunen, 2010). Тож студенти, які не мають стійкої мотивації та здатності до автономії, зазнають тільки неорганізованості, фрустрації та інших супутніх проблем.

Саме тому значним попитом користуються спеціальні навчальні курси, які містять різноманітні методи, види та форми контролю. Контроль у такому разі може бути за навчальною і пізнавальною роботою учнів у дистанційному навчанні та здійснюватися як з боку викладачів, так і учнів. Відповідно розвиваються механізми самоконтролю здобувачів через реалізацію форматів дистанційного навчання (Bin, 2013).

Під час використання дистанційних технологій у навчанні англійської мови контроль відбувається через такі функції, як:

– виховна, тобто використання засобів консолідації, спогаду, уточнення й оновлення засвоєних знань і навичок.

– формувальна – виступає в дисципліні роботи кожного студента, стимулюванні серйозного ставлення до навчання та самоорганізації та підвищенні почуття відповідальності за власну роботу;

– розвивальна – виконує найголовнішу роль розвитку особистості здобувача, його концентрації, пам'яті, пізнавальних здібностей, мислення й уяви у навчальному процесі;

– вимірювальна, яка визначає оцінку досягнення програмних результатів навчання здобувачами.

Визначити прогрес у навчально-пізнавальній діяльності здобувачів, а також роботу педагога можна певними методами контролю. Перевірка знань під час дистанційного навчання включає в себе велике навантаження робіт і займає багато часу у викладачів, тому контроль є дуже відповідальним і трудомістким завданням. Під час використання дистанційних технологій у навчанні англійської мови послуговуються такими методами контролю, як: усний (говоріння в заданій ситуації спілкування), письмовий (виконання завдань до прочитаного чи прослуханого тексту, лексико-граматичні вправи), стандартизований (тестування).

Традиційно можемо виокремити види контролю за часовими ознаками: поточний, вхідний, періодичний і підсумковий.

Поточний дозволяє отримувати інформацію про якість і прогрес засвоєння знань упродовж всього періоду навчання, а також вносити вчасно зміни у навчальний процес. У дистанційному навчанні контроль проводиться не як інспекція, а більше як самодіагностика, тому що пов'язаний насамперед із переглядом та аналізом вивченого.

Вхідний контроль здійснюється через тести, які дозволяють визначити початковий рівень підготовленості здобувачів до навчального змісту, аби уникнути перевантаження.

Періодичний дає змогу визначити продуктивність та активність учнів у вивченні матеріалу з дисципліни. Зазвичай він проводиться у формі тестів протягом навчального терміну або наприкінці теми.

Останнім видом контролю є підсумковий, що відображає кінцеві результати навчального процесу та реалізується за допомогою заліків та іспитів.

Електронні засоби зв'язку (електронна пошта, різноманітні месенджери, соціальні мережі та

інші інструменти) допомагають здобувачам і викладачам здійснювати швидкий і якісний обмін інформацією. Треба розуміти, що робота з усіма завданнями чітко обмежується у часі, тому викладачам і здобувачам необхідно чітко планувати свою діяльність, щоб контрольні заходи з різних дисциплін не перетиналися в часі.

На підставі узагальнення різноманітних відкритих діючих сьогодні курсів можемо виокремити такі переваги дистанційної освіти у вивченні іноземних мов:

– модульність (створення цілісності уявлення кожної окремої предметної галузі дає змогу формуванню навчальної програми, яка відповідає як індивідуальним, так і груповим потребам);

– технологічність (застосування сучасних інформаційно-комунікаційних досягнень у педагогічному процесі);

– економічність (змістовне та насичене подання інформації, використання цифрового моделювання);

– гнучкість (завдяки дистанційному формату освіти здобувачам не потрібно відвідувати регулярні заняття, тому що вони можуть навчатися у зручній для них час у будь-якому місці);

– паралельність (навчання, одночасне із професійною діяльністю);

– роль викладача (за умов дистанційних освітніх форматів роль викладача у навчальному процесі не тільки розширюється, а й оновлюється. Викладачеві потрібно постійно удосконалювати та координувати курси, які він викладає. Ще важливим аспектом є те, що викладач під час дистанційного процесу стає ще й наставником. Тому він повинен підвищувати не тільки кваліфікацію, а й творчий підхід до нововведень та інноваційних розробок);

– велика аудиторія та соціальна рівність (багато різноманітних можливостей отримати потрібні знання незалежно від стану здоров'я, соціальних умов і головне – місця проживання дає змогу набирати велику кількість слухачів);

– позитивний вплив на слухача (під час дистанційного навчання у здобувачів підвищується інтелектуальний і творчий потенціал завдяки самоорганізації, використанню мультимедійних технологій, а також прагненню до знань і власній відповідальності за прийняті рішення) (Muukkonen, 2008).

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у дистанційному навчанні іноземної мови відкриває широкі перспективи у викладанні, внаслідок чого це поняття використовується часто, але воно зазнає й певних труднощів,

пов'язаних із: інтеграцією інформаційних технологій у навчальні програми; відсутністю у викладачів достатніх знань про створення та використання інформаційно-комунікаційних технологій; відсутністю системного підходу до застосування дистанційних технологій у процесі навчання іноземної мови; значними витратами часу та інших ресурсів викладача для підготовки та відбору навчального матеріалу (Koval, 2012: 21).

Тому фахова необхідність дала поштовх викладачам до власних розробок методичного матеріалу з використанням дистанційних технологій, які відповідають змісту та задачам навчання іноземної мови для професійного спілкування.

Сучасні викладачі іноземної мови усвідомлюють, що теперішні учні поведуться інакше, ніж попереднє покоління. Вони є дітьми інформаційних технологій і довіряють Інтернет-простору більше, ніж традиційним постулатам у підручниках. Значну частину людства зараз становить цифрове покоління, тому молодим людям необхідно надавати особливий підхід і спеціально підготовленні технологічно-інформаційні платформи для набуття знань і навичок, бо дистанційне навчання є значно легшою формою для здобуття студентами високого рівня знань, одночасно дозволяючи тримати баланс між роботою та сім'єю.

Хоча дистанційне навчання має багато переваг, таких як навчання у будь-якому місці й у зручний час, існують також певні недоліки: відсутність мотивації студента для самостійного опрацювання матеріалу й особистого спілкування з викладачем, внутрішня неготовність до отримання знань власноруч. Саме відсутність мотивації здобувачів спонукає до пошуку вирішення однієї з головних проблем дистанційного навчання – зміни байдужого та негативного ставлення до навчання на позитивне і продуктивне. За таких умов необхідними для здобувачів постають спонукання нестійких і мало усвідомлених стимулів на стійку мотиваційну схему, використовуючи методи психологічного впливу, як-от: звичайні бесіди, групові тренінги та індивідуальні або групові консультації (Koval, 2012).

Нині існує багато навчальних платформ, які дають змогу викладачам не тільки розмістити, а й самостійно створити засоби навчання з іноземної мови в мережі Інтернет. Однією з найвідоміших і найбільш використовуваних платформ є Moodle, тому що ця програма вирізняється:

– адаптивністю та включає в себе засоби та методи, що вважаються невід'ємною частиною дистанційного навчання і забезпечують його індивідуалізацію;

– довготривалістю, яка надає можливість вносити зміни до дистанційних курсів без пере-програмування;

– доступністю, що дозволяє працювати дистанційно незалежно від часу та місця перебування тільки за умови наявності підключення до мережі Інтернет;

– економністю, що надає безкоштовний доступ (Koval, 2012: 238).

Для системного оцінювання та відстежування активності студентів із боку викладача обов'язковим є контроль навчальної діяльності. Саме Moodle є зручним для такої роботи, бо ця платформа розроблена таким чином, що всі оцінки, коментарі, роботи, повідомлення та час, який здобувачі витратили на виконання навчальних завдань, зберігаються. Така система дає можливість для ефективного розподілу навантаження й організації роботи викладача. Це є важливим аспектом, бо завдяки такому підходу створюється якісний відбір навчального матеріалу та формування професійно-комунікативної компетентності у майбутніх фахівців (Лук'яненко, 2011).

Елементами дистанційно-інформаційного середовища Moodle є типова функціональність, що включає в себе такі інтерактивні інструменти для вирішення того чи іншого завдання, як вікі, блог, глосарій, форум і чат. Такий набір передбачає обмін інформацією у режимі «викладач – студент» або «студент – студент», тому що такі види форумів створені для обговорення певної теми між усіма учасниками дистанційного навчального процесу та містять різноманітні елементи графіки, прикріплені файли та методичні розробки. Форум використовується для проведення семінарів, дискусій і консультацій зі студентами. Також він надає можливість перевірити рівень розуміння та засвоєння необхідних знань, умінь і навичок, які надає викладач. Щодо чату, то це дуже ефективний засіб для спілкування у мережі, за допомогою якого здобувачі можуть спілкуватися й обговорювати важливі питання у будь-який час. Його можна застосувати також для вирішення та розподілу обов'язків з того чи іншого питання або творчого завдання. Перевагою чатів є оцінювання, яке можуть проводити не тільки викладачі, а й студенти. Ще одним дуже корисним інструментом у системі Moodle є глосарій. Це електронний аналог довідника зі спеціальними термінами. Він відрізняється тим від традиційного друкованого словника, що глосарій можуть створювати послідовно самі студенти впродовж всього навчання. Саме через таку функцію цей елемент належить до інтерактивних.

Висновки. Аналіз навчальних дистанційних технологій у навчанні іноземної мови свідчить про такі переваги дистанційної освіти, як поєднання навчально-пізнавальної діяльності із професійною, реалізація індивідуалізованого підходу до вивчення англійської мови, забезпечення слухового та зорового сприйняття інформації, а також здійснення контролю рівня сформованості мовленнєвої та мовної компетентності у здобувачів. Крім того, розвиток дистанційного

освітнього процесу у навчанні іноземної мови надає можливість широкого доступу до основних навчальних джерел, які є невід'ємними та необхідними для оволодіння технікою іншомовного спілкування. Аналітичний огляд позитивних і негативних чинників застосування дистанційних технологій у навчанні іноземної мови не обмежується нашим дослідженням і може бути продовжений у галузі науково-педагогічних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лук'яненко В. В. Впровадження в навчальний процес пілотного проекту «Дистанційне навчання для підготовки бакалаврів за напрямом «Метрологія та інформаційно-вимірвальні технології». *Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. 25–26 лютого, 2011 р. Київ : НТУУ «КПІ», 2011. С. 129–130.
2. Ясулайтіс В. А. Дистанційне навчання : методичні рекомендації. Київ, 2005. 54 с.
3. Bin H. P. Supporting Language Learning Using Sense Cam. *International Journal of Distance Education Technologies*. 2013. Vol. 11 (1). P. 14–30.
4. Keengwe J. Student and Instructor Satisfaction with E-learning Tools in Online Learning Environments. *International Journal of Information and Communication Technology Education*. 2012. Vol. 8 (1). P. 76–86.
5. Kettunen J. Strategy Process in Higher Education. *Journal of Institutional Research*. 2010. Vol. 15. № 1. P. 16–27.
6. Koval T. I., Asoiants P. H. Information & Communication Technologies in Teaching Foreign Languages for Specific Purposes. Kyiv : Publ. centre of KNLU, 2012. 328 p. [in Ukrainian].
7. Muukkonen H. Technology-Mediated Progressive Inquiry in Higher Education. *Online and Distance Learning: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications*. 2008. Vol. 3. P. 3119–3128.

REFERENCES

1. Luk'yanenko V. V. Vprovadzhennya v navchalnyi proces pilotnoho proektu "Dystantsiyne navchannya dlia pidhotovky bakalavriv za napriamom "Metrolohiya ta informatsiyno-vymiriuvalni tekhnolohii" [The Implemetation of pilot project "Distance education of Bachelor degree students in speciality "Metrology and Informational metrical technologies"]. *Modern approaches and innovative tendencies in foreign language reaching* : materials of VI International science-practical conference. 25–26 February, 2011 p. Kyiv : NTU "KPI", 2011. P. 129–130. [in Ukrainian].
2. Yasulaitis V. A. Dystantsiine navchannya [Distance education] : methodological recommendations. Kyiv, 2005. 54 p. [in Ukrainian].
3. Bin H. P. Supporting Language Learning Using Sense Cam. *International Journal of Distance Education Technologies*. 2013. Vol. 11 (1). P. 14–30.
4. Keengwe J. Student and Instructor Satisfaction with E-learning Tools in Online Learning Environments. *International Journal of Information and Communication Technology Education*. 2012. Vol. 8 (1). P. 76–86.
5. Kettunen J. Strategy Process in Higher Education. *Journal of Institutional Research*. 2010. Vol. 15. № 1. P. 16–27.
6. Koval T. I., Asoiants P. H. Information & Communication Technologies in Teaching Foreign Languages for Specific Purposes. Kyiv : Publ. centre of KNLU, 2012. 128 p. [in Ukrainian].
7. Muukkonen H. Technology-Mediated Progressive Inquiry in Higher Education. *Online and Distance Learning: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications*. 2008. Vol. 3. P. 3119–3128.